

Overweging 2 augustus 2020 in de Houtrustkerk

“Als je naar brood verlangt, krijg je geen stenen” (Simone Weil)

[Romeinen 16: 1-19](#)

[Romeinen 8: 18-25](#)

De eerste lezing uit Romeinen is een tekst die we niet gauw uitkiezen voor een viering. Maar op dit moment in onze kleine geschiedenis komt het heel goed uit. Van lock down geen sprake, maar gewoon gebrek aan communicatie middelen en dus wordt iedereen per lang onderweg zijnde brief hartelijk begroet. Het is meer dan een begroeting, het is een waardering voor wat de gemeenteleden doen en een bevestiging van vriendschaps- en ervaringsbanden. Opvallend is het aantal vrouwen dat eindelijk eens genoemd wordt en duidelijk in functie, in het ambt ondanks de eeuwenlange ontkenningen van de kerken dat vrouwen tot op vandaag geen ambtelijke rol zouden kunnen vervullen. Een ergerlijke mannelijke dominantie die over het merendeel van de huidige christengemeenten is gekomen. Maar niet alleen over christengemeenten natuurlijk. We worden in de brief gewaarschuwd voor het zaaien van tweedracht, aangespoord het goede te doen en stand te houden tegen het kwaad. Maar ja, wat moeten wij elkaar vanochtend nog vertellen als goedmoedige NRC en Trouwlezers? U weet alles al en de aansporingen het goede te doen komen soms onze neus uit. En zo aan de vooravond van de herdenking van Hiroshima en Nagasaki weten we o.a. dankzij Edy Korthals Altes, hier in ons midden, dat we weer te maken hebben met een kernwapendreiging die zijn weerga niet kent. Een klimaatomslag die in zijn consequenties veel ernstiger zal zijn dan het coronavirus, dat we nog maar aan het begin staan van bedreigingen die we proberen voor ons uit te schuiven. Daarnaast weten en ervaren we dat die bedreigingen tegengestelde sterk ontkennende krachten oproepen, meestal aan de extreme kanten van de samenleving. Repressief, antisemitisch, banaal, geestelijk lui, gewelddadig soms. Eenvoudige waarheden aanhangend, maar we weten dat niets eenvoudig en eenduidig is.

En dan daar overheen die andere tekst uit de Romeinenbrief; “want de schepping is ten prooi aan zinloosheid, niet uit eigen wil, maar door hem die haar daaraan heeft onderworpen”. Een intrigerend zinnetje, want ik kan het niet anders zien dan dat wij die zinloosheid stimuleren. Mijn beste goedmoedige krantenlezers, wat toch te doen met die veelvormige waarheden en de uiteenlopende reflectie daarover? Is er alleen de voortdurende strijd der meningen en opinies? Is er geen houvast? Zijn er alleen rationele spelregels? Dat houvast hoe aangevochten ook breng ik vanuit mijn traditie in verband met God. Het is geen overkoepelend inzicht, geen absoluut gegeven dat de veelheid van waarheden ongedaan maakt. Integendeel, je eigen mening en positie is de enige weg om te zoeken naar waarheid die het houdt. Het gaat om verborgen waarheid die de eigen positie voedt en uitdaagt. Dat betekent dat er talloze wegen zijn om met die ene verborgen waarheid in aanraking te komen. Stel je de waarheid voor als een drijvend vlot op een eindeloze zee. De zee is dan een beeld voor de oneindige werkelijkheid die zich voor het grootste deel aan ons menselijk kennen onttrekt. Het drijvend vlot staat voor jouw waarheid, een afbakening van vastigheid in die mateloze wijldte. Als we het vlot royaler denken dan wordt het een eiland van waarheid in een zee van onbepaaldheid. Mensen maken het een eiland, een plek om te wonen. Het vlot ontstaat als een complex van visies en tradities, samenhangend soms en elkaar aanvullend, elkaar tegensprekend en in debat. Zo ontstaan vele waarheden waarin we zoeken naar ordening en houvast. Waarheid in een zee van chaos en onzin. Maar het vlot stel ik me als drijvend voor. Het vlot biedt redding omdat het blijft

drijven. De daar door mensen geweven zin is een uitsparing in de grote omringende on-zin. We hebben er onze woning van gemaakt, maar ze staat er niet als een paal boven water, zij drijft. Het is geen booreiland met een vaste verbinding met de bodem, we kunnen geen waarheid oppompen. Waarheid is niet rechtstreeks gefundeerd in de werkelijkheid. Waarheid wordt gedragen door de werkelijkheid. Gedragen op een manier die zich aan menselijke greep en begrip onttrekt. Wij kennen de werkelijkheid niet, maar zij draagt ons. Dat gedragen worden maken wij mensen niet. De onpeilbare oergrond levert een fundamentele bijdrage aan het drijven van het vlot. Terugkijkend in de Romeinenbrief staat daar dat de schepping hoop heeft gekregen. Maar staat er 'wij zuchten in onszelf in afwachting van de openbaring dat we kinderen van God zijn, de verlossing van ons sterfelijk bestaan'. Dat wordt er nog even aan toegevoegd. "In deze hoop zijn we gered". Ja, dat is het precies, met deze overgewaaide waarheid voeden we ons, het is meer dan een eigen gemaakte waarheid. Dat is wat overlevering doet. Ons bepalen bij onze diepste grond. Ons die oergrond laten aanraken. In aanraking zijn met die verborgen absolute waarheid, de dragende kracht van al onze menselijke waarheidsconstructies. Dat is geen kwestie van intellectuele prestaties, maar van verlangen. Wij allen zijn in staat om in aanraking te komen met die verborgen zuivere onverhulde en onbetwistbare waarheid, je diepere grond. Ernaar verlangen is de essentie, maar het wordt je geschonken. Wie ernaar verlangt krijgt ze ook. Simone Weil en haar denken kan een gids zijn. Als geen ander maatschappelijk activist. Ze schrijft: 'De zekerheid die ik kreeg was dat als je naar brood verlangt je geen stenen krijgt'. Het is dat gedragen worden dat religieuze mensen de verborgen waarheid in een adem noemen met God. De veelvormigheid van religiositeit is ons bekend, maar je kunt er niet naar boren, niet oppompen, je kunt ernaar verlangen. Maar wat is dat sterk!

Zo meteen na de dienst komen een paar mensen bij elkaar om te spreken hoe toch verder weerstand te bieden aan de dreiging van een alles omvattende vernietiging. Niet alleen door de kernwapendreiging, maar ook de klimaatrampen en de wijze waarop we beslissingen nemen op dit drijvende eiland. We vragen elkaar er bijna nooit naar, maar het streven om weerstand te bieden komt ten diepste voort uit verlangen. Ook al zijn we bijna aan het eind van onze krachten door leeftijd en opgelopen schade als kerken en soms ook persoonlijk, we zetten toch door. Steeds in het besef dat we gedragen worden. Wat hebben we nog te bieden? Wat moet onze strategie zijn? Kunnen we nog overtuigen? Wat te doen met die gruwelijk cynische grootmachten?

In onze traditie is het perspectief van waarheid altijd verbonden met de heilige Geest. In het evangelie van Johannes horen we Jezus zeggen: 'Ik heb jullie nog veel meer te zeggen, maar jullie kunnen het nog niet verdragen. De Geest van de waarheid zal jullie, wanneer hij komt, de weg wijzen naar de volle waarheid (Joh. 16, 12-14) Nog niet kunnen verdragen van wat nog meer te zeggen is, dat signaleert de beperkingen van de leerlingen, maar ook van ons. Je kunt je eigen vlot misschien wel bewoonbaar maken, maar de hele wereld bewoonbaar maken, daar zijn we nog lang niet. Die volle waarheid is dat we onze eigen lijden en dood moeten accepteren, dat de geest de weg zal wijzen, dat je vlot zelfs ten onder kan gaan(ook onze kerk), maar die dragende grond niet en daarmee de overwinning op lijden en dood.

"Als je naar brood verlangt, krijg je geen stenen"

We drijven nog.

Henk Baars 2 augustus 2020